

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och om användning av föräldralösa verk

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 juni 2013 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och om användning av föräldralösa verk (RP 73/2013 rd) till kulturutskottet för beredning.

- projektledare Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät Lyhty ry
- jurist Hanna Nylund, Musiikkituottajat — IFPI Finland ry
- ombudsman Anne Salomaa, Sanasto rf
- ombudsman Elina Mäntylä, Finlands Skådespelarförbund.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Jorma Waldén, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Liisa Savolainen, Nationalbiblioteket
- direktör, juridiska ärenden Satu Kangas, Mediernas Centralförbund rf
- ombudsman Pekka Sipilä, Finska Musikförläggareföreningen rf
- direktör Tuomas Talonpoika, Gramex ry

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Rundradion Ab
- MTV MEDIA
- Finlands näringsliv
- Finlands Skådespelarförbund rf
- Kopiosto ry
- Teosto ry
- Tuotos ry — AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys
- Suomen Muusikkojen Liitto ry.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att upphovsrättslagen ändras och att det stiftas en lag om användning av föräldralösa verk.

I upphovsrättslagen föreslår regeringar ändringar som föranleds av en ändring av direktivet om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter.

Propositionen innehåller förslag om att skyddet för utövande konstnärer i fråga om ljudupptagningar av framföranden liksom även skyddet

för producenter av ljudupptagningar ska förlängas från 50 till 70 år. I lagen tas in bestämmelser om utövande konstnärers möjlighet att säga upp ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning i det fall att en producent inte saluför exemplar av ljudupptagningen eller inte gör ljudupptagningen tillgänglig för allmänheten, samt om tilläggsersättning till en utövande konstnär som har överlåtit sina rättigheter till producenten mot en engångsersättning.

Vidare föreslår regeringen att upphovsrätten till ett musikaliskt verk med text ska räknas utifrån den sist avlidne textförfattarens eller kompositörens dödsår.

Utöver de ändringar som skyddstidsdirektivet förutsätter föreslås det att avtalslicensbestämmelsen om återutsändning av arkiverade televisionsprogram ändras till att gälla återanvändning av arkiverade radio- och televisionsprogram och arkiverade tidningar och tidskrifter. Den föreslagna ändringen gör det möjligt för sändarföretag och tidningsförläggare att avtala med organisationer som företräder upphovsmän, utövande konstnärer och producenter om återanvändning av verk som ingår i television- och radioprogram som har arkiverats efter utgången och i tidningar och tidskrifter som har arkiverats efter utgivningen, så att avtalet får sådan avtalslicensverkan som anges i lagen.

Upphovsrättslagens paragraf om ersättning för utlåning preciseras på så sätt att dess innehåll motsvarar det innehåll som det ursprungliga var meningen att paragrafen skulle ha. Bara den ursprungliga upphovsmannen till ett verk eller dennes arvingar ska kunna vara förmånstagare när det gäller ersättning för utlåning.

Enligt förslaget ska de nationella bestämmelser som direktivet om viss tillåten användning av anonyma verk förutsätter införas i lagen om användning av föräldralösa verk och i den förordning av undervisnings- och kulturministeriet som utfärdas med stöd av den.

Lagen om användning av föräldralösa verk föreslås innehålla bestämmelser enligt direktivet om hur ett föräldralöst verk definieras samt om omsorgsfull efterforskning av rättsinnehavarna och om registrering av resultaten av den. Lagen har också bestämmelser om användning av ett föräldralöst verk och om betalning av kompensation i de fall då en upphovsman anmäler sig som eller visar sig vara verkets upphovsman.

Som föräldralösa verk betraktas vid tillämpningen av lagen verk vars samtliga upphovsmän inte är kända eller identifierade eller inte kan nås, om uppgifterna inte kan fås fram vid efterforskning.

Lagen om ändring av upphovsrättslagen avses träda i kraft den 1 november 2013. De ändringar som föranleds av direktivet om anonyma verk avses dock träda i kraft den 29 oktober 2014 samtidigt som lagen om användning av föräldralösa verk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Ändringar till följd av skyddstidsdirektivet

Merparten av de föreslagna ändringarna är en följd av direktivet om ändring av direktiv 2006/116/EG om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter. För deras vidarekommande hänvisar utskottet till sitt utlåtande om beredningen av direktivet (KuUU 6/2010 rd — U 63/2008 rd) där utskottet konstaterade att de innehållsliga ändringar som gjorts ligger i lin-

je med utskottets önskemål och att direktivet fått en större acceptans.

Utskottet anser det viktigt att skyddstiden för fonogram och framföranden som ingår i fonogram förlängs till 70 år. Den föreslagna förlängningen av skyddstiden ger i regel de utövande konstnärerna ett livslångt skydd och bidrar också till avsevärt bättre villkor för de finländska musikproducenterna. Men observeras bör att förlängningen inte har retroaktiv verkan. Ett fonogram som förlorat sitt skydd blir alltså inte skyddat i och med att propositionen godkänns.

Utskottet vill dock poängtera att de olika sektorerna av artistisk verksamhet bör likabehandlas. Därför gäller det att fokusera på rättigheter för utövande konstnärer som uppträder i

audiovisuella verk så att de motsvarar andra artisters rättigheter. Detta önskemål framställde utskottet redan i sitt utlåtande om statsrådets utredning med anledning av en grönbok om distribution av audiovisuella verk i Europeiska unionen: möjligheter och utmaningar med en digital marknad (KuUU 5/2011 rd — E 40/2011 rd). Utskottet föreslår ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Genomförandet av direktivet om anonyma verk

Med lagförslag 2 genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU om viss tillåten användning av anonyma verk. Medlemsstaterna ska senast den 29 oktober 2014 sätta i kraft de ändringar i den nationella lagstiftningen som är nödvändiga för att följa direktivet.

Direktivet gäller viss användning av anonyma, dvs. föräldralösa verk vid bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten, samt arkiv, institutioner för film- eller ljudarvet och radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst, som är etablerade i medlemsstaterna. Materialet omfattar böcker och andra verk som utgivits som skrifter samt filmverk, audiovisuella verk och fonogram. I fråga om audiovisuella verk och fonogram tillämpas direktivet också på produktioner av radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst.

När direktivet om anonyma verk bereddes uttryckte utskottet sin skepticism till direktivets behövlighet och huruvida det kommer att fungera (KuUU 4/2011 rd — U 24/2011 rd). I likhet med regeringen vill utskottet understryka att direktivet och den föreslagna lagen inte påverkar nationella bestämmelser som gäller förvaltning av rättigheter. Med det avses enligt direktivets skäl 24 t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan, dvs. bestämmelser om avtalslicenser. Utskottets bedömning är att avtalslicens är en effektivare, enklare och för användarna snabbare metod än förfarandet enligt lagen om föräldralösa verk.

Ersättning för utlåning

År 2006 fick vi bestämmelser om rätt till ersättning för utlåning av exemplar av ett verk från allmänna bibliotek. Lagändringen resulterade i divergerande uppfattningar om hur 19 § 4 mom. i lagen om upphovsrätt ska tolkas, alltså om vem som har rätt till utlåningsersättning.

Under behandlingen av proposition RP 126/2006 rd vinnlade man sig särskilt om att utreda kretsen av berättigade till utlåningsersättning. Enligt information från undervisnings- och kulturministeriet var tanken med propositionen att endast den ursprungliga upphovsmannen till ett verk eller dennes arvingar ska kunna få ersättning för utlåning. Kulturutskottet preciserade ytterligare paragrafens lydelse i sitt betänkande (KuUB 15/2006 rd — RP 126/2006 rd). Men ändå har upphovsrättsrådets yttrandepraxis lett till att kretsen av dem som får ersättning för utlåning vidgats från vad som avsågs när lagen stiftades. Utskottet stöder den aktuella propositionen där regeringen preciserar 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen för att det ska fylla sitt ursprungliga syfte.

Avtalslicensbestämmelse avseende sändarföretags och tidningsförläggares återanvändning av arkivmaterial

I propositionen ingår ett förslag till avtalslicensbestämmelse som gäller återanvändning av arkiverade televisions- och radioprogram samt tidningar och tidskrifter. Förslaget till ändring av 25 g § i upphovsrättslagen motsvarar till innehåll och motivering upphovsrättsrådets enhälliga förslag. Utskottet förordar förslaget, men understryker att avtalslicens bör användas endast i undantagsfall (t.ex. massanvändning) när det inte går att direkt avtala om individuell licensering.

Paragrafen innehåller även en bestämmelse om upphovsmannens förbuds rätt. För att kunna utöva sin förbuds rätt måste upphovsmannen meddela avtalslicensorganisationen om förbudet. Förbudet kan gälla antingen ett enskilt verk eller t.ex. upphovsmannens hela produktion. Med hänvisning till synpunktslämnarnas åsikter och annan utredning konstaterar utskottet att i

fall av avtalslicens kan rättsinnehavarna sätta förbud på hela sin "katalog" utan att behöva specificera verken/fonogrammen.

Behövliga ändringar

Utskottet föreslår att bemyndigandet att utfärda förordning i lagförslag 2 ändras så att det bättre motsvarar nuläget i beredningen av den europeiska databasen för anonyma verk och det förmodade resultatet av beredningen.

Detaljmotivering

Lagförslag 1

19 §. Enligt propositionen är ersättningen för utlåning till sin natur en offentligrättslig förmögenhetsförmån, vars storlek och kontinuitet är beroende av det anslag som anvisas i statsbudgeten. Reaktionen bland utfrågade sakkunniga var att ersättningen för utlåning tvärtom till sin natur är en privaträttslig ersättning för utlåningen av verk. Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att rätten till ersättning för utlåning av verk ingår i upphovsmannen ekonomiska ensamrätt och kan inte överföras på någon annan. Det nuvarande systemet med anslag i budgeten betonar emellertid det offentligrättsliga elementet, något som var tänkt att framgå av propositionen.

Lagförslag 2

6 §. *Uppgifter om efterforskningar.* Enligt rapport till utskottet har kommissionen och kontoret för harmonisering inom den inre marknaden (KHIM) efter att propositionen lämnades inlett samarbete för att utarbeta en europeisk databas över anonyma verk. Kommissionen har meddelat undervisnings- och kulturministeriet att man i beredningen lutar mot att uppgifterna inte ska registreras i databasen av myndigheten utan av den inrättning som efterforskar om det finns rättsinnehavare till föräldralösa verk och som använ-

der föräldralösa verk. För den nationella myndigheten återstår att registrera den på elektroniska blanketter levererade informationen i databasen. Den nationella myndigheten ska inte kontrollera uppgifterna eller deras riktighet, utan endast registrera i databasen de uppgifter som användarinrättningen lämnat.

Utskottet föreslår därför att 1 mom. ändras så att inrättningar som använder föräldralösa verk ska leverera informationen direkt för registrering i databasen. Dessutom föreslår utskottet att kravet på lämnande av uppgifter om användningen av föräldralösa verk i 2 mom. flyttas till 1 mom. som 6 punkten, varvid propositionens 6 punkt blir 7 punkten.

Utskottet föreslår att 2 och 3 mom. stryks, vilket innebär att propositionens 4 och 5 mom. blir 2 och 3 mom.

8 §. *Upphovsmannens anmälan.* Med hänvisning till kommentarerna under 6 § föreslår utskottet att 8 § 1 mom. ändras så att det är användarinrättningen och inte myndigheten som ska sända informationen om upphovsmannens anmälan för registrering i databasen.

9 §. *Bemyndigande att utfärda förordning.* Med hänvisning till kommentarerna under 6 § föreslår utskottet en sådan ändring i 9 § 1 mom. att det vid behov genom förordning kan föreskrivas om sändning av information till databasen vid kontoret för harmonisering inom den inre marknaden. I praktiken sänder inrättningen informationen direkt till databassystemet eller till den nationella myndigheten, som är antingen undervisnings- och kulturministeriet eller en myndighet inom ministeriets förvaltningsområde. Utskottet föreslår också en passus om att genom förordning kan föreskrivas om vilka uppgifter som krävs om den som anmäler sig som upphovsman till ett föräldralöst verk.

De föreslagna ändringarna i 1 mom. gör 3 mom. överflödigt och därför föreslår utskottet att det stryks.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 1 utan ändringar och

godkänner lagförslag 2 enligt propositionen men 6, 8 och 9 § med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

2.

6 §

Uppgifter om efterforskningar

Inrättningen ska föra bok över efterforskningarna och resultaten av dem samt *sända för registrering i databasen vid kontoret för harmonisering inom den inre marknaden* följande uppgifter genast när de finns tillgängliga:

(1—5 punkten som i RP)

6) *hur inrättningen använt föräldralösa verk i enlighet med 7 §, (ny)*

(7 punkten som 6 punkten i RP)

(2 och 3 mom. i RP *utesl.*)

(2 och 3 mom. som 4 och 5 mom. i RP)

8 §

Upphovsmannens anmälan

Upphovsmannen till ett föräldralöst verk kan anmäla till *den inrättning som använder verket* att han eller hon är upphovsman till verket och var han eller hon är anträffbar. *Inrättningen ska utan dröjsmål sända uppgifterna vidare för registrering i databasen vid kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.* När en uppgift

om upphovsmannen har förts in i nätverksdatabasen vid harmoniseringskontoret upphör verket att vara ett föräldralöst verk för denna upphovsmans del.

(2—4 mom. som i RP)

9 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet om

1) *de informationskällor som ska användas vid efterforskningarna,*

2) *de uppgifter som ska lämnas om efterforskningarna och användningen av föräldralösa verk,*

3) *de uppgifter som krävs om den som anmäler sig som upphovsman till ett föräldralöst verk,*

4) *hur uppgifter ska sändas till databasen vid kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.*

(2 mom. som i RP)

(3 mom. *utesl.*)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att utövande konstnärer som uppträ-

der i audiovisuella verk bemöts jämbördigt med andra konstnärer.

KuUB 6/2013 rd — RP 73/2013 rd

Helsingfors den 16 oktober 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml

Kimmo Kivelä /saf
Sanna Lauslahti /saml
Silvia Modig /vänst
Mika Niikko /saf
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.